

Krönika

När elefanterna går in i IT-branschen, är det ett tecken på hälsa eller på att allt är som förut? Per-Olof Bolander är inte imponerad.

Stick och brinn!

Varje svensk stadskärna med självaktning erbjuder sedan länge minst ett köpcentrum, gärna i form av en galleria. Här har den gamla stadens småskaliga kommers, som var integrerad med stadsmiljön som helhet, ersatts av en koncentration av de stora affärskedjornas lokala filialer, med samma utbud och extrapriser som i varje annan stad. Och därtill bank, post och systembolag. På dagarna centrum för stressad eller eskapistisk konsumtion.

På kvällarna populärt som tillhåll för ungdomsgång, eftersom ingen social kontroll vid sidan av övervakningskameror och enstaka Securitas-patruller förekommer. Som berättaren i *För herr Backmans broschyr* – Carl Johan Vällgrens hejdlösa uppgörelse med det moderna Sverige – konstaterar, kan man mycket väl tänka sig att en person som i nedsövt tillstånd förs från ett av dessa köpcentra till ett annat i andra ändan av landet, inte lär märka minsta skillnad när han vaknar upp, utom en något förbryllande dialektal avvikelse.

Så länge den gamla industrins tungviktare köper på sig modernistisk cred för en halv miljard kommer branschen – eller bubblan – att fortsätta växa.

Gallerian är på många sätt ett uttryck för modernitetens prioriteringar och värderingar – men den är sannerligen inte "modern" i betydelsen ny och spännande. Snarare hör den sedan decennier till det mest slitit välbekanta. Därför är det rätt lustigt att internet – själva essensen av det trendigt moderna – skall struktureras i virtuella affärs Gallerier, de så kallade portalerna. Man loggar in och får sig omedelbart serverat en uppsättning länkar till service som sökmotorer, nyheter, chat och e-post, samt till försäljning av olika slags tjänster och varor. Ett köpcentrum helt enkelt, lika praktiskt och lika förutsägbart – och utbytbar. Så mycket för nätet som den anarkiska informationsfrihetens naturligtillstånd, obefläckat av hierarki, tradition och kontroll.

Vad den upphissade IT-branschens unga svenska entreprenörer ägnar sig åt är alltså att bygga köpcentra. Och nu har Wallenbergarna äntligen bestämt sig för att satsa. En halv miljard pumpas Investor in i Spray, ett av de hetaste IT-bolagen. Samtidigt kommer statistik på att portaler i USA tappar besökare till förmån för mer specialiserade sajter. Kanske är portalerna redan passé? Det är inte lätt att veta. I IT-branschen är gränsen mellan sken och verklighet flytande. Förväntningar och förhoppningar göder en kursuppgång som får kallharnade analytiker att stå som levande frågetecken.

Men en sak är säker: så länge den gamla industrins tungviktare köper på sig modernistisk cred för en halv miljard, så länge kommer branschen – eller bubblan – att fortsätta växa.

Sedvanlig lönsamhet tycks inte vara något avgörande kriterium när det gäller IT. Huvudsaken är att kidsen vid burkarna har det rätta stuket på kepsarna och den rätta coola kaxigheten, så spelar balansräkningen mindre roll. Det handlar ju om ett uppbyggadsskede och alla, från Bildt och nedåt, vet att detta måste vara framtiden.

En pikant detalj i sammanhanget är att Johan Ståel von Holstein, grundare av det allra hetaste svenska IT-bolaget Icon Medialab och högljudd kritiker av Wallenbergsfärens senfärdighet att investera i den nya tekniken, har finfärdigt ett öre medan värsta konkurrenten tar hem jackpotten. Tanken infinner sig ofrånkomligen att Investors storsatsning förutom alla rationella kalkyler också ska sända ett litet budskap till Ståel von Holstein – ett 500-miljoners "stick och brinn, grabben".

24 augusti 1999
PER-OLOF BOLANDER

bolander@samtdagsmagasinet.salt.nu

Atenarnas långa marsch

Inför det instundande Ragnarök (millennieskiftet) ska Gunder Andersson redovisa mänsklighetens föregående försök i den vägen. Och ska man börja någonstans är det förstås med den forna bildningsskolans stora skräck: Xenofon.

Atenaren Xenofon (ungefär 430 – 354 f Kr) kan kallas den förste krigskorrespondenten. Visserligen hade Herodotos (484 – 424 f Kr) och Tukydidés (460 – 400 f Kr) skrivit om krig före honom, liksom givetvis Homeros. Men de förra var historiker och Homeros diktare.

Tidernas slakter 1

Xenofon
Anabasis: De tiotusendes härtag.
Svensk översättning:
Ivar A Heikel, 1954

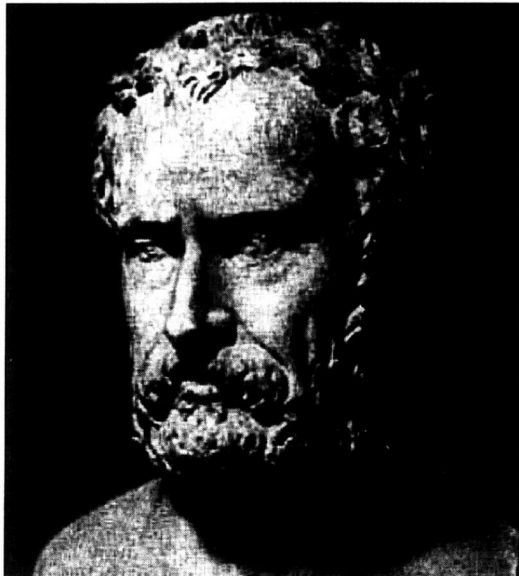
Xenofon var med på slagfältet och inte bara det. Han anförde det härtag som han senare skildrade. Det var inte meningen. Egentligen hade han inte med saken att göra. Medlem av Athens intellektuella aristokrati, elev till Sokrates, lät han sig övertalas att ta del i det härnadståg som den persiske kungasonen Kyros år 401 f Kr företog mot sin bror Artaxerxes, som satt på den persiska tronen.

Blev befälhavare

Meningen var att Xenofon just skulle vara någon sorts krigskorrespondent. Han var med som observatör för att skildra Kyros segerrika marsch mot tronen. Men allt gick åt helvete. Kyros stupade i den första sammandrabbningen, senare mördades de främsta hellenistiska officerarna genom svek. I det låget valdes Xenofon till befälhavare med uppgift att lotsa manna hem till Grekland igen. Det var ingen sinekur precis.

Slående är det imponerande i den rent fysiska bedriften, även om hälften av "de tiotusende" strök med på vägen. Man befann sig alltså någonstans mellan Euftrat och Tigris. Vägen gick upp mot Svarta havet, över berg och moras och vattendrag, genom ökenhetta och snö och svinkall vinter. Marschen varade i ett år och tre månader. Sträckan var närmare 580 mil. Räknan man bort de dagar man bivackerade för att slicka sina sår och samla styrkorna var marschtakten drygt två och en halv mil per dag, med kärror och packning och vapen och (ibland) fångar. Bara ledarna hade periodvis hästar. Och detta under ständiga strider med fientliga folkstammar.

Rivaliteterna mellan folkslagen, det rent etniska raseriet är alldeles påtagligt. Ekon av den tiden finns som bekant än idag. Alla verkar på något vis ligga i fejd med varann, och hellenerna tvingas kämpa under folkstam efter folkstam under reträtten hemåt: fasianer, hesperiter, kardukter, armenier, khalber, khaldeer, koiter, bithyner, taokher, skythener, makroner, kolkher, dri-

Författare och krigare. Xenofon både skildrade och ledde atenarnas reträtt från Persien 401 f Kr. Reträtten var en imponerande militär bedrift, och skildringen av fälttåget en detaljrik klassiker.

"Boiotiern Proxinos visade redan som gosse sitt begär att en gång bli en stor och i staten betydande man. Till den änden kostade han på sig en dyr undervisning av leontinern Gorgias. När han tillhört dennes klientel en tid ansåg han sig mogen att framträda som folkledare... För att föra befäl och nå resultat räckte det enligt hans mening med att berömma dem

som skötte sig väl och låta bli att berömma dem som skötte sig illa. Och följden blev att goda och ädelsinnade människor tyckte om honom och villigt samarbetade med honom, men orättfärdigt folk bedrog och föraktade honom som ett lätt byte. När han dog var han omkring de trettio."

Ur: Anabasis, 2:a boken

ler, mossynoiker, tibarener, paflogoner. Jag kan ha missat några.

Av dessa folk var mossynoikerna "de mest ociviliserade av alla folkstammar som hellenerna under sitt tag kommit i beröring med". Inte nog med att de öppet försökte lägga hellenernas älskarinnor ("de hade en sådan sed"), de gjorde helt öppet, bland annat folk, "sådant som andra göra i enrum", och de "samtalade med sig själva, skratade för sig själva och dansade där de råkade stå". Det låter ungefär som ett hippiekollektiv i 60-talets Los Angeles.

Konkreta detaljer

Passusen om älskarinnorna är intressant. Kvinnor förekommer enbart i den rollen, och rätt sällan. Då är en öppet redovisad homosexualitet vanligare. Den omtalas rent sakligt, som när en officerare tänder på en pojke ur en fiendestam och denne är med på noterna. Anabasis är en bok fylld med mycket konkreta detaljer både från själva krigsföringen, naturen, lokala sedvänjor, umgänget människor emellan. Det saknas inte heller dryckeslag, allmänt festande och olympiska lekar.

När det gäller stridsscenerna möter man den tidens lievagnar i full aktion, mejande ned mötande trupp. Här finns stenslungor och bakhåll där stenblock vräks ned i raviner, med förödande verkan. Kyros död skildras mycket åskådligt: han får ett spjut i ögat. Folk halshuggs när så passar men utan närmare detaljer. Om Xenofon är

någorlundat oförglöm – på sitt torra, sakliga vis – när det gäller stridsskildringarna, gäller detta inte efterspelet. Det sammanfattas i allmänhet i två ord: Plundring vidtog.

Självklar krigiskhet

Det påtagliga är denna självklara krigiskhet. Kriget som ett sätt att leva och vara. Här handlar det i och för sig om en tvångssituation: det gäller att ta sig hem, och inget folk vill släppa fram hellenerna. Men det är sannerligen inte med någon motvilja någon hugger in på motståndarna. Det är egentligen bara en gång som dålig moral kan förmärkas: under den smållkalla vintern i Armenien, med djup snö och folk på väg att frysa ihjäl. Xenofon räddar situationen genom att slå läger, låta göra upp eld och tala hårt till dem.

Anabasis författades på Peloponnesos utläggningar på Spartas sida i ett krig mot tebanerna och deras allierade atenarna. Och självklart är det en propagandaskrift om den tappra hellenern. Sin egen roll i det hela försöker Xenofon se på distans genom att konsekvent omtala sig i tredje person.

Mitt i sin tidstypiska fallenhet för retoriska utläggningar äger Anabasis den goda journalistikens detaljrikedom. Xenofon var den förste krigaren som skildrade kriget inifrån. Han skulle inte bli den siste.

GUNDER ANDERSSON